

شنایی با مجموعه قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران

قانون انتخابات شوراهای اسلامی

تشکیلات ، وظائف

و

انتخاب شهرداران

غلامحسین دوانی ، مدرس دانشگاه

زمستان ۱۳۷۷

قانون انتخابات شوراهای اسلامی

تشکیلات، وظایف

و انتخاب شهرداران

قانون انتخابات شوراهای اسلامی

تشکیلات، وظایف

و

انتخاب شهر داران

متن کامل

غلامحسین دورانی

مدرس دانشگاه

ایران، قوانین و احکام

قانون انتخابات شوراهای اسلامی: تشکیلات، وظایف و انتخاب شهرداران: متن کامل /
غلامحسین دوانی - تهران: نشر آروین: نشر نخستین، ۱۳۷۷.
ص ۱۱۲

ISBN 964 - 6716 - 05 - 9 ریال ۳۰۰۰

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا (فهرست‌نویسی پیش از انتشار).
۱. شوراها - انتخابات - قوانین و مقررات - ایران. ۲. شهرداری - انتخابات قوانین و
مقررات - ایران. الف. دوانی، غلامحسین، ۱۳۳۲ - گردآورنده، ب. عنوان.

۳۴۲/۵۵۰۹

KMH ۲۹۴۳/۲۸

۷۷-۱۱۱۱۱

الف ۱۳۷۷

نشر آروین: خیابان ۱۲ فروردین - پلاک ۹۸/۱ تلفن ۶۴۱۲۶۰۹

نشر نخستین: خیابان ۱۲ فروردین - پلاک ۹۲ تلفن ۶۴۹۸۱۴۸

قانون انتخابات شوراهای اسلامی (تشکیلات، وظایف)
و انتخاب شهرداران

○ گردآوری : غلامحسین دوانی (مدرس دانشگاه)

○ حروفچینی : نخستین

○ نوبت چاپ : اول، زمستان ۱۳۷۷

○ چاپ و صحافی : رامین

○ تعداد : ۴۰۰۰ نسخه

○ قیمت : ۳۰۰۰ ریال

○ شابک: ۹ - ۰۵ - ۶۷۱۶ - ۹۶۴ - 05 - 9 964 - 6716 - 05 - 9 ISBN

○ کلیه حقوق برای ناشرین محفوظ است.

فهرست مندرجات

۷	پیش‌گفتار.....
	قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور
۹	و انتخاب شهرداران.....
۹	فصل اول - تشکیلات.....
۱۳	فصل دوم - کیفیت انتخابات.....
۱۳	الف - کیفیت انتخابات.....
۱۵	ب - شرایط انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان.....
۱۹	ج - هیأت اجرایی و وظایف آنها.....
۲۵	د - هیأت‌های عالی نظارت و وظایف آنها.....
۲۸	ه - تخلفات.....
۳۰	فصل سوم - وظایف شوراها.....
۴۰	فصل چهارم - ترتیب رسیدگی به تخلفات.....
۴۳	فصل پنجم - سایر مقررات.....
۴۹	آیین‌نامه اجرایی انتخابات شوراهای اسلامی شهر و شهرک.....
۴۹	کلیات.....
۵۳	هیأت اجرایی.....

۵۶ هیأت‌های نظارت
۵۸ اعلام داوطلبی، بررسی سوابق و رسیدگی به صلاحیت داوطلبان
۶۱ تبلیغات
۶۶ برنامه روز اخذ رأی و قرائت آراء و اعلام نتیجه اخذ رأی
۷۱ بررسی شکایات
۷۵ صدور کارت عضویت اعضاء و امحای اوراق انتخاباتی
۷۴ آیین‌نامه اجرایی انتخابات شوراهای اسلامی روستا و بخش
۷۹ هیأت اجرایی
۸۳ هیأت‌های نظارت
۸۴ اعلام داوطلبی، بررسی سوابق و رسیدگی به صلاحیت داوطلبان
۸۸ تبلیغات
۹۲ برنامه‌ریزی رأی و قرائت آراء و اعلام نتیجه اخذ رأی
۹۸ بررسی شکایات
۱۰۱ انتخابات شورای اسلامی بخش
۱۰۳ صدور کارت عضویت اعضاء شورا و امحای اوراق انتخاباتی
 آیین‌نامه اجرایی قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش
۱۰۳ در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور

پیش‌گفتار

اصل هفتم قانون اساسی اظهار می‌دارد: "طبق دستور قرآن کریم: «و امرهم شوری بینهم» و «شاورهم فی الامر» شوراها، مجلس شورای اسلامی، شورای استان، شهرستان، شهر محل، بخش، روستا و نظایر اینها از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند. موارد، طرز تشکیل و حدود اختیارات و وظایف شوراها را این قانون و قوانین ناشی از آن معین می‌کند."

موضوع مشارکت مردم یک جامعه در اداره و تصمیم‌گیری آن جامعه امروزه به یک "اصل اساسی" و زیربنای توسعه ملی کشور برپایه "وفاق ملی" تبدیل شده است. متأسفانه در جامعه ما از دیرباز "مشارکت مردم در تعیین سرنوشت خود" همیشه مورد تعرض قرار گرفته بطوریکه عملاً از همه ارکان تصمیم‌گیری اغلب دور بوده‌اند. خوشبختانه در تحولات اخیر و حضور یکپارچه مردم و تبدیل این حضور به طرز

تفکر جدیدی در جامعه و دولت‌مردان مبنی بر احترام به آرای مردم ظهور کرد. که در این ارتباط اقدامات وزارت کشور در فراهم آوردن مقدمات انتخابات شوراهای بر مبنای اصل هفتم قانون اساسی قابل ذکر می‌باشد.

قانون شوراهای در بستر مناسباتی فراهم آمده که گرایش‌های نسل جوان و تغییرات ایجاد شده در تشکیل احزاب که می‌تواند نقطه شروع مبارزات سیاسی در چارچوب فضای خاص باشد. "شوراهای شهر و روستا" می‌تواند به یک عامل اساسی اعتلای جامعه ایرانی در مناسبات جامعه مدنی تبدیل گردد. از همین رو نگارنده بر آن شد تا با فراهم کردن مجموعه قوانین و مقررات شوراهای "شهر و روستا" در فراهم نمودن موجبات آگاهی مردم و نسل جوان از رسالت‌های تاریخی خود در "جامعه مدنی" تازه پا رسالت خود را به انجام رساند. امید است که این کوشش بتواند گامی هرچند کوتاه در این مسیر باشد.

غلامحسین دوانی

قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران

فصل اول - تشکیلات

ماده ۱ به منظور پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی، پرورشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم و نظارت بر امور روستا، بخش، شهر و شهرک، شوراهایی به نام شورای اسلامی روستا، بخش، شهر و شهرک بر اساس مقررات این قانون تشکیل می‌شود.

ماده ۲ مقصود از «شورا» در این قانون شوراهای اسلامی روستا، بخش، شهر و شهرک می‌باشد.

ماده ۳ دوره فعالیت هر شورا از تاریخ تشکیل چهار سال خواهد بود و انتخاب مجدد آنان بلامانع است.

ماده ۴ تعداد اعضای شورای اسلامی روستاهای تا ۱۵۰۰ نفر جمعیت سه نفر و روستاهای بیش از ۱۵۰۰ نفر جمعیت و بخش پنج نفر خواهد بود.

ماده ۵ در هر بخش شورای بخش با اکثریت نسبی از بین نمایندگان منتخب شوراهای روستاهای واقع در محدوده بخش تشکیل می‌شود و در صورتی که عضو معرفی شده از شورای روستاها به عضویت اصلی و علی‌البدل شورای بخش انتخاب شود از عضویت شورای روستا خارج نخواهد شد.

ماده ۶ شورای بخش پس از تشکیل حداقل سه چهارم شوراهای

منتخب شوراهای روستاهای واقع در محدوده بخش تشکیل می‌شود و در صورتی که عضو معرفی شده از شورای روستاها به عضویت اصلی و علی‌البدل شورای بخش انتخاب شود از عضویت شورای روستا خارج نخواهد شد.

ماده ۶ شورای بخش پس از تشکیل حداقل سه چهارم شوراهای روستاها تابع بخش تشکیل می‌گردد.

تبصره - از یک روستا بیش از یک نفر نباید در شورای بخش حضور داشته باشد و در صورتی که تعداد روستاهای بخش کمتر از پنج روستا باشد اعضای شورای بخش از میان مجموع اعضای شوراهای روستاها انتخاب خواهند شد و نهایت حداقل باید از هر روستا یک نفر انتخاب گردد.

ماده ۷ تعداد اعضای شوراهای اسلامی شهر و شهرک به شرح زیر تعیین می‌شود:

الف - شهرک‌ها از دویست خانوار تا هزار خانوار، سه نفر و از هزار خانوار به بالا ۵ نفر.

ب - شهرهای تا ۵۰ هزار نفر، ۵ نفر.

ج - شهرهای بیش از ۵۰ هزار تا دویست هزار نفر جمعیت، ۷ نفر.

د - شهرهای بیش از ۲۰۰ هزار تا یک میلیون نفر جمعیت، ۹ نفر.

ه - شهرهای بیش از یک میلیون نفر جمعیت، ۱۱ نفر.

و - شهر تهران، ۱۵ نفر.

تبصره - ملاک تشخیص جمعیت هر شهر و روستا آخرین سرشماری جمعیتی خواهد بود.

ماده ۸ تعداد اعضای علی‌البدل شوراها از دو تا شش نفر به تناسب تعداد اعضای اصلی شورا با اولویت از لحاظ تعداد آراء بعد از حائزین

اکثریت قرار می‌گیرند.

در صورتی که تعداد داوطلبان کمتر از مجموع اعضای اصلی و علی‌البدل باشد تعداد مازاد بر اعضای اصلی به عنوان اعضای علی‌البدل انتخاب می‌شوند و در صورتی که تعداد داوطلبان برای تشکیل شورا کمتر از تعداد اعضاء اصلی باشد انتخابات برگزار نخواهد شد.

ماده ۹ هرگاه عضو یا اعضای به هر دلیل از عضویت شورا خارج شوند، از اعضای علی‌البدل برای عضویت در شورا به ترتیب آراء دعوت می‌شود.

ماده ۱۰ نمایندگان مجلس شورای اسلامی، استانداران، فرمانداران، بخشداران، دهیاران و مدیران کل و رؤسای ادارات می‌توانند در جلسات شورای اسلامی حوزه مسؤولیت خود بدون حق رأی شرکت کنند. تبصره - شوراها در صورت ضرورت و بنا به دعوت دهیار، بخشدار و فرماندار ذیربط موظف به تشکیل جلسه فوق‌العاده می‌باشند. این دعوت باید کتبی و با تعیین وقت قبلی و ذکر دستور جلسه باشد.

ماده ۱۱ در صورت دعوت شوراهای اسلامی روستا از دهیار، شهرک‌ها و شهرهای واقع در محدوده بخش از بخشدار و شهر مرکز شهرستان از فرماندار، مقامات مذکور، موظف به شرکت در جلسات شورای مربوط می‌باشند. این دعوت باید کتبی و با تعیین وقت قبلی و ذکر دستور جلسه انجام پذیرد. در صورت خودداری مقامات مذکور از شرکت در جلسات شورای مربوط بدون عذر موجه، توسط مسؤول مافوق کتباً مورد تذکر و در صورت تکرار مورد توبیخ قرار خواهند گرفت.

ماده ۱۲ شورای روستا و شورای بخش در واحدها و عناصری از تقسیمات کشوری تشکیل می‌شود که به ترتیب طبق مواد ۲ و ۳ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری به نام روستا و بخش شناخته شده

باشند.

ماده ۱۳ در مجتمع‌های مسکونی واقع در خارج از محدوده قانونی و حریم شهرها و روستاها که واحدهای مسکونی آن به صورت مستقل یا آپارتمان قابل تملک اشخاص باشد و طبق مقررات شهرک خوانده شود شورائی به نام شورای اسلامی شهرک تشکیل می‌گردد.

تبصره - مکان‌های جمعیتی خارج از محدوده قانونی و حریم شهرکه حداقل دارای ۲۰۰ خانوار بوده و عرفاً شهرک نامیده می‌شود بنا به تشخیص وزارت کشور و صرفاً به جهت ایجاد شورای اسلامی مشمول انجام امر انتخابات شورای اسلامی شهرک شده و وظایف و اختیارات مندرج در این قانون مربوط به شورای شهرک در آن اجرا و سایر مقررات مربوط به آن مکان تابع مقررات خاص خود می‌باشد.

ماده ۱۴ هر فرد می‌تواند فقط عضو یک شورا باشد.

تبصره - اعضای شورای اسلامی روستا که به عضویت اصلی یا علی‌البدل شورای اسلامی بخش انتخاب می‌شوند از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده ۱۵ جلسات شوراها با حضور دوسوم اعضای اصلی رسمیت می‌یابد و تصمیمات به اکثریت مطلق آرای حاضرین معتبر می‌باشد.

ماده ۱۶ اولین جلسه شوراها ظرف یک هفته بعد از قطعی شدن انتخابات به دعوت مسؤولین واحدهای تقسیمات کشوری حوزه‌های انتخابیه و با ریاست مسن‌ترین اعضا تشکیل می‌شود و از بین خود یک رئیس و یک نایب رئیس و حداقل یک منشی انتخاب می‌نمایند.

فصل دوم - کیفیت انتخابات

الف - کیفیت انتخابات

ماده ۱۷ انتخاب اعضای شورای روستا و شهر و شهرک به صورت مستقیم، عمومی، با رأی مخفی و اکثریت نسبی آرا خواهد بود. تبصره - در صورتی که آرای دو یا چند نفر از داوطلبان مساوی باشد اولویت با ایثارگران می باشد و در صورت نبودن افراد مذکور اولویت با فرد یا افرادی است که دارای مدرک تحصیلی بالاتر هستند و در صورت یکسان بودن مدرک تحصیلی ملاک انتخاب قرعه است.

ماده ۱۸ در هر نوبت انتخابات هر شخص واجد شرایط حق دارد فقط یک بار در یک شعبه اخذ رأی با ارائه شناسنامه رأی دهد.

ماده ۱۹ در موارد زیر برگ های رأی باطل می شود ولی جزو آرای مأخوذه محسوب می گردد و مراتب در صورت جلسه قید و برگ های رأی مذکور ضمیمه صورت جلسه خواهد شد.

الف - آرا ناخوانا باشد.

ب - آرائی که از طریق خرید و فروش به دست آمده باشد.

ج - آرائی که دارای نام رأی دهنده یا امضا یا اثر انگشت وی باشد.

د - آرائی که کلاً حاوی اسامی غیر از نامزدهای تأیید شده باشد.

ه - آرائی که سفید به صندوق ریخته شده باشد.

تبصره - چنانچه برگ رأی مشتمل بر اسامی خوانا و ناخوانا باشد فقط اسامی ناخوانا باطل خواهد بود.

ماده ۲۰ در موارد زیر برگ های رأی باطل می شود و جزو آرای مأخوذه

محسوب نمی‌گردد و مراتب در صورتجلسه قید و برگ‌های رأی مذکور
ضمیمه صورتجلسه خواهد شد.

الف - کل آرای صندوقی که فاقد لاک و مهر انتخاباتی باشد.

ب - کل آرای مندرج در صورت جلسه‌ای که صندوق اخذ رأی آن فاقد
اوراق رأی با برگ‌های تعرفه باشد.

ج - آرائی که زائد بر تعداد تعرفه باشد.

د - آرائی که فاقد مهر انتخاباتی باشد.

ه - آرائی که روی ورقه‌ای غیر از برگ رأی انتخاباتی نوشته شده باشد.

و - آرای کسانی که به سن قانونی رأی دادن نرسیده باشند.

ز - آرائی که با شناسنامه افراد فوت شده یا غیرایرانی اخذ شده باشد.

ح - آرائی که با شناسنامه غیر یا جعلی اخذ شده باشد.

ط - آرائی که با شناسنامه کسانی که حضور ندارند اخذ شده باشد.

ی - آرائی که از طریق تهدید به دست آمده باشد.

ک - آرائی که با تقلب و تزویر «در تعرفه‌ها، آرا، صورتجلسه‌ها و شمارش»
به دست آمده باشد.

تبصره ۱- آرای زائد مذکور در بند ج به قید قرعه از کل برگ‌های رأی کسر
می‌شود.

تبصره ۲- چنانچه احراز شود که رأی دهنده بیش از یک برگ رأی به
صندوق ریخته باشد، همه اوراق وی باطل است و جزو آرای مأخوذه
محسوب نخواهد شد.

ماده ۲۱ در صورتی که در برگ رأی علاوه بر اسامی نامزدهای تأیید
شده اسامی دیگر نوشته شده باشد، برگ رأی باطل نیست و فقط اسامی
اضافه خوانده نمی‌شود.

ماده ۲۲ در صورتی که اسامی نوشته شده در برگ رأی بیش از تعداد

لازم باشد، اسامی اضافه از آخر خوانده نمی‌شود.

ماده ۲۳ در صورتی که در برگ رأی نام یک داوطلب چند بار نوشته شده باشد فقط یک رأی برای او محسوب می‌شود.

ماده ۲۴ در حوزه‌های انتخابیه‌ای که تا ده نفر نامزد انتخاباتی داشته باشد نامزدها می‌توانند به تنهایی یا اشتراک برای هر یک از شعبه‌های ثبت‌نام و اخذ رأی و در حوزه‌های انتخابیه‌ای که بیش از ده نفر نامزد داشته باشد برای هر پنج شعبه ثبت نام و اخذ رأی یک نفر نماینده جهت حضور در محل شعب اخذ رأی به هیأت اجرایی معرفی نمایند. تبصره - چنانچه نمایندگان کاندیداها تخلفی در شعب اخذ رأی مشاهده نمایند بدون دخالت مراتب را به هیأت اجرایی و نظارت کتباً اعلام خواهند نمود.

ب - شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شونده‌گان

ماده ۲۵ انتخاب کنندگان باید دارای شرایط زیر باشند.

- ۱ - تابعیت کشور جمهوری اسلامی ایران.
- ۲ - حداقل سن ۱۵ سال تمام در روز اخذ رأی.
- ۳ - سکونت حداقل یک سال در محل اخذ رأی، به استثنای شهرهای بالای یکصد هزار نفر جمعیت.

تبصره - کسانی که محل کار آنان خارج از محدوده حوزه انتخابیه باشد ولی افراد تحت تکفل آنان مانند همسر و فرزندان حداقل یک سال قبل از انتخابات در حوزه انتخابیه سکونت داشته باشند می‌توانند در همان حوزه رأی دهند.

ماده ۲۶ انتخاب شونده‌گان هنگام ثبت‌نام باید دارای شرایط زیر باشند:

الف - تابعیت کشور جمهوری اسلامی ایران.

ب - حداقل سن ۲۵ سال تمام.

ج - سکونت حداقل یک سال متصل به زمان اخذ رأی در محل.

د - اعتقاد و التزام عملی به اسلام و ولایت مطلقه فقیه.

ه - ابراز وفاداری به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

و - دارا بودن سواد خواندن و نوشتن به اندازه کافی.

تبصره ۱ - اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی به جای اسلام باید به اصول دین خود اعتقاد و التزام عملی داشته باشند.

تبصره ۲ - اعضای شوراها باید در محدوده حوزه انتخابیه خود سکونت اختیار نمایند. تغییر محل سکونت هر یک از اعضای شورا از محدوده‌ی حوزه انتخابیه به خارج از آن موجب سلب عضویت خواهد شد.

ماده ۲۷ اعضای هیأت‌های اجرائی و نظارت انتخابات شوراها از داوطلب شدن در حوزه‌های انتخابیه تحت مسؤولیت خود محرومند.

ماده ۲۸ اشخاص زیر به واسطه مقام و شغل خود از داوطلب شدن برای شوراهای اسلامی به ترتیب ذیل محرومند:

۱ - رئیس جمهور و مشاورین و معاونین وی، وزراء، معاونین و مشاورین آنان، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شورای نگهبان، رئیس قوه قضائیه و معاونین و مشاورین وی، رئیس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور و معاونین و مشاورین آنان، رئیس دیوان عدالت اداری، رئیس سازمان بازرسی کل کشور، شاغلین نیروهای مسلح، رؤسای سازمان‌ها و ادارات عقیدتی سیاسی نیروهای مسلح، رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و معاونین وی، رؤسا و سرپرستان سازمان‌های دولتی، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی، رؤسای کل و مدیران عامل بانک‌ها، رئیس جمعیت هلال احمر و معاونین وی، رئیس بنیاد مستضعفان و

جانبازان، سرپرست بنیاد شهید، سرپرست بنیاد مسکن، سرپرست کمیته امداد امام، رؤسای سازمان‌ها، مدیران عامل شرکت‌های دولتی (مانند شرکت مخابرات، دخانیات...)، سرپرست نهضت سوادآموزی، رئیس سازمان نظام پزشکی ایران، مدیران کل تشکیلات ستادی وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و ادارات دولتی و سایر رؤسا، مدیران و سرپرستانی که حوزه مسؤولیت آنان به کل کشور تسری دارد، از عضویت در شوراهای اسلامی سراسر کشور محرومند مگر آن که دو ماه قبل از ثبت‌نام از سمت خود استعفا نموده و به هیچ وجه در آن پست شاغل نباشند.

۲- استانداران و معاونین و مشاورین آنان، فرمانداران و معاونین آنان، بخشداران، مدیران کل ادارات استانداری، مدیران کل، سرپرستان ادارات کل، معاونین ادارات کل، دادستان‌ها، دادپارها، بازپرس‌ها، قضات، رؤسای دانشگاه‌ها، رؤسای بانک‌ها، رؤسا، سرپرستان و معاونین سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و نهادها و مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت که از بودجه عمومی به هر مقدار استفاده می‌نمایند و سایر رؤسا، مدیران و سرپرستان استان؛ شهرستان و بخش به ترتیب از عضویت در شوراهای اسلامی واقع در محدوده‌ی استان، شهرستان و بخش محرومند، مگر آنکه دو ماه قبل از ثبت‌نام از سمت خود استعفا نموده و به هیچ وجه در آن پست شاغل نباشند.

۳- شهرداران و مدیران مناطق و مؤسسات و شرکت‌های وابسته و شاغلین در شهرداری و مؤسسات و شرکت‌های وابسته به آن از عضویت در شورای اسلامی شهر محل خدمت محرومند، مگر آنکه دو ماه قبل از ثبت‌نام از سمت خود استعفا نموده و به هیچ وجه در آن پست شاغل نباشند.

اشخاص زیر از داوطلب شدن برای عضویت در شوراهای **ماده ۲۹** محرومند:

الف - کسانی که در جهت تحکیم مبانی رژیم سابق نقش مؤثر و فعال داشته‌اند به تشخیص مراجع ذیصلاح.

ب - کسانی که به جرم غصب اموال عمومی محکوم شده‌اند.

ج - وابستگان تشکیلاتی به احزاب، سازمان‌ها و گروهک‌هایی که غیرقانونی بودن آنها از طرف مراجع صالحه اعلام شده باشد.

د - کسانی که به جرم اقدام برضد جمهوری اسلامی ایران محکوم شده‌اند.

ه - محکومین به ارتداد به حکم محاکم صالح قضایی.

و - محکومین به حدود شرعی.

ز - محکومین به خیانت و کلاهبرداری و غصب اموال دیگران به حکم محاکم صالح قضایی.

ح - مشهوران به فساد و متجاهران به فسق.

ط - قاچاقچیان مواد مخدر و معتادان به این مواد.

ی - محجوران و کسانی که به حکم دادگاه مشمول اصل (۴۹) قانون اساسی باشند.

ک - وابستگان به رژیم گذشته از قبیل (اعضای انجمن‌های ده، شهر، شهرستان و استان و خانه‌های انصاف، رؤسای کانون‌های حزب رستاخیز و حزب ایران نوین و نمایندگان مجلس‌های سنا و شورای ملی سابق، کدخدایان و خوانین وابسته به رژیم گذشته).

ماده ۳۰ هیچ یک از داوطلبان عضویت در شوراها نمی‌توانند همزمان در بیش از یک حوزه انتخابیه به عنوان داوطلب عضویت در شورا ثبت نام نمایند، در غیر این صورت اسم آنان از فهرست داوطلبان حذف و از آن تاریخ به مدت چهار سال از داوطلب شدن در انتخابات شوراها محروم می‌گردند.

ماده ۳۱ در صورتی که هر یک از شوراها به علت فوت، استعفاء یا سلب

عضویت اعضای اصلی و علی‌البدل، فاقد حد نصاب لازم برای تشکیل جلسه گردد و بیش از شش ماه به پایان دوره مانده باشد وزارت کشور موظف است حداکثر ظرف دو ماه انتخابات میان دورهای جهت تکمیل تعداد اعضای اصلی و علی‌البدل و ادامه فعالیت آن را برگزار نماید.

ج - هیأت اجرائی و وظایف آنها

ماده ۳۲ به منظور برگزاری انتخابات شوراهای اسلامی شهر و شهرک، هیأت اجرایی شهرستان، به ریاست فرماندار و عضویت رئیس اداره ثبت احوال، رئیس اداره آموزش و پرورش و هفت نفر از معتمدان محدوده شهرستان تشکیل می‌شود.

تبصره - برای تعیین هفت نفر معتمدان هیأت اجرائی، فرماندار ۲۵ نفر از معتمدان اقصاء مختلف مردم از کلیه شهرها و شهرک‌های محدوده شهرستان را انتخاب و پس از تأیید هیأت نظارت شهرستان، از آنان دعوت به عمل می‌آورد.

ماده ۳۳ برای برگزاری انتخابات شوراهای روستا، هیأت اجرایی بخش به ریاست بخشدار و عضویت نمایندگان دستگاه‌های مذکور در ماده (۳۲) و مسؤول جهادسازندگی بخش و یا معاون مدیر جهادسازندگی شهرستان و شش نفر از معتمدان محدوده بخش تشکیل می‌شود.

تبصره - برای تعیین شش نفر معتمدان هیأت اجرائی، بخشدار ۲۵ نفر از معتمدان اقصاء مختلف مردم از روستاهای محدوده بخش را انتخاب و پس از تأیید هیأت نظارت بخش، از آنها دعوت به عمل می‌آورد.

ماده ۳۴ معتمدان منتخب موضوع مواد ۳۲ و ۳۳ به دعوت فرماندار و بخشدار (یا نماینده وی) ظرف دو روز پس از انتخاب تشکیل جلسه داده،

پس از حضور دو سوم مدعوین (حداقل ۱۷ نفر) از بین خود به ترتیب هفت و شش نفر را به عنوان معتمدان اصلی و هفت و شش نفر را به عنوان معتمدان علی البدل هیأت اجرایی شهرستان و بخش با رأی مخفی و اکثریت نسبی آراء انتخاب می نمایند.

ماده ۳۵ فرماندار و بخشدار (یا نماینده وی) مکلف است به ترتیب هفت و شش نفر معتمد اصلی را برای شرکت در جلسات هیأت اجرایی انتخابات دعوت نمایند.

ماده ۳۶ جلسات هیأت اجرایی با حضور دو سوم اعضاء رسمیت یافته و در صورت استعفا یا غیبت غیرموجه هر یک از معتمدین هیأت اجرایی در سه جلسه که به منزله استعفا تلقی می گردد، فرماندار یا بخشدار (یا نماینده وی) از اعضاء علی البدل به ترتیب آراء به جای آنان دعوت خواهد نمود.

تبصره ۱- غیرموجه بودن غیبت با تصویب دو سوم اعضاء هیأت اجرایی خواهد بود.

تبصره ۲- تصمیمات هیأت اجرایی با اکثریت آرای اعضاء حاضر معتبر خواهد بود.

تبصره ۳- در صورتی که با دعوت از اعضاء علی البدل، اکثریت حاصل نگردید، اعضاء دارای هیأت اجرایی بقیه معتمدان (به ترتیب ۱۱ و ۱۳ نفر) را دعوت نموده تا کسری اعضا را از میان خود انتخاب نمایند.

ماده ۳۷ عضویت هر فرد در بیش از یک هیأت اجرایی به طور همزمان ممنوع است.

ماده ۳۸ اعضاء اداری هیأت اجرایی تا زمانی که از سمت اداری خود مستعفی یا برکنار نشده اند، شخصاً مکلف به شرکت در جلسات هیأت

اجرائی می‌باشند و غیب غیرموجه آنان در جلسات هیأت اجرائی تمرد از وظایف قانونی محسوب می‌گردد و فرماندار یا بخشدار (یا نماینده وی) موظف است بلافاصله پس از غیبت اعضای اداری هیأت اجرائی مراتب را با ذکر علت غیبت به مافوق وی اعلام دارد.

تبصره - در صورتی که فرماندار بدون عذر موجه در جلسات شرکت ننماید بقیه اعضای هیأت اجرائی موظفند موضوع را صورتجلسه کرده و مراتب را به مقام مافوق گزارش نمایند.

ماده ۳۹ هیأت‌های اجرائی در اسرع وقت تشکیل جلسه داده و پس از تعیین محل استقرار شعب ثبت‌نام و اخذ رأی، تعداد و محل شعب ثبت‌نام و اخذ رأی را صورت جلسه نموده و یک هفته قبل از روز اخذ رأی مبادرت به انتشار آگهی انتخابات حاوی تاریخ برگزاری انتخابات و اوقات اخذ رأی و شرایط انتخاب‌کنندگان و مقررات جزائی و محل شعب ثبت‌نام و اخذ رأی در حوزه انتخابیه می‌نمایند.

ماده ۴۰ هیأت‌های اجرائی برای هر شعبه ثبت‌نام و اخذ رأی ۵ نفر از معتمدین محل را که دارای سواد خواندن و نوشتن باشند انتخاب و جهت صدور حکم به فرماندار و بخشدار حوزه انتخابیه معرفی می‌نمایند. تبصره ۱- در صورتی که در محل استقرار شعبه ثبت‌نام و اخذ رأی به تعداد کافی معتمد با سواد نباشد، هیأت اجرایی می‌تواند افرادی را از خارج (حتی الامکان از محدوده‌ی همان بخش) برای آن شعبه انتخاب و به حکم فرماندار یا بخشدار اعزام نماید.

تبصره ۲- اعضای شعب ثبت‌نام و اخذ رأی از بین خود یک رئیس و یک نایب رئیس و سه نفر منشی انتخاب می‌نمایند.

ماده ۴۱ مأموران انتظامی در حدود قانون موظف به ایجاد نظم و

جلوگیری از هرگونه بی‌نظمی در جریان انتخابات و حفاظت صندوق‌های رأی می‌باشند. نیروهای نظامی و انتظامی حق دخالت در امور اجرایی و نظارت در انتخابات را ندارند.

ماده ۴۲ هیأت‌های اجرائی انتخابات شوراهای اسلامی مسؤول صحت برگزاری انتخابات حوزه انتخابیه خود می‌باشند.

ماده ۴۳ هیأت‌های اجرائی می‌توانند برای بعضی از مناطق که لازم باشد شعب سیار ثبت‌نام و اخذ رأی با ذکر مسیر حرکت و محل توقف تعیین نمایند.

ماده ۴۴ هیأت‌های اجرائی باید ترتیبی اتخاذ نمایند که یک روز قبل از اخذ رأی، محل ثبت‌نام و اخذ رأی آماده باشد.

ماده ۴۵ فرماندار و بخشدار هر حوزه انتخابیه مکلف است پس از وصول دستور وزارت کشور مبنی بر شروع انتخابات و همزمان با تشکیل هیأت اجرائی تاریخ مراجعه داوطلبان عضویت در شوراهای اسلامی را ضمن انتشار آگهی به اطلاع کلیه اهالی حوزه انتخابیه برساند.

تبصره ۱- مهلت مراجعه داوطلبان به فرمانداری و بخشداری جهت اعلام داوطلبی هفت روز از تاریخ مقرر در آگهی ثبت‌نام می‌باشد.

تبصره ۲- شرایط انتخاب شوندهگان و تاریخ شروع و خاتمه قبول برگ اعلام داوطلبی از طرف فرماندار، بخشدار در آگهی اعلام داوطلبی قید خواهد شد.

ماده ۴۶ هیأت اجرائی موظف است به منظور احراز شرایط مذکور در موارد ۲۶ و ۲۹ درباره هر یک از داوطلبان عضویت در شورای اسلامی شهر، حسب مورد از مراجع ذیربط از قبیل اداره اطلاعات، نیروی انتظامی، دادگستری، ثبت احوال استعلام نماید.

تبصره ۱- چنانچه داوطلبان شرکت در انتخابات شوراهاى اسلامى روستا
مظنون به داشتن يکى از موارد مذکور در ماده ۲۹ باشند هيأت اجرائى
مربوط موظف است حسب مورد از مراجع ذيربط مذکور در ماده فوق استعلام
نمايد.

تبصره ۲- مراجع مذکور در ماده فوق موظف هستند ظرف مدت ۱۰ روز از
تاريخ وصول استعلام نسبت به موارد استعلام کتباً پاسخ دهند.

ماده ۴۷ هيأت‌هاى اجرائى پس از دريافت نتيجه رسيدگى به سوابق
داوطلبان موظف‌اند ظرف مدت هفت روز به صلاحيت داوطلبان رسيدگى و
نتيجه را اعلام نمايند.

ماده ۴۸ نظر هيأت‌هاى اجرائى شهرستان، بخش مبنى بر تأييد يا رد
صلاحيت داوطلبان حسب مورد با تأييد هيأت‌هاى نظارت شهرستان،
بخش معتبر است و چنانچه ظرف مدت هفت روز از تاريخ دريافت نتيجه
رسيدگى به صلاحيت داوطلبان، هيأت نظارت مربوط درباره داوطلب يا
داوطلبان نظر خود را اعلام نکند، نظر هيأت اجرائى ملاک عمل خواهد بود.

ماده ۴۹ بررسى سوابق داوطلبان بايد محرمانه انجام گيرد بطورى که
موجب هتک حيثيت و آبروى افراد نشود و بررسى‌ها از محدوده موارد
مذکور در مواد ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ و ۳۰ اين قانون خارج نگردد و افشاى
هرگونه اطلاعات دريافت شده توسط اعضاى هيأت‌هاى اجرائى و يا هر
شخص ديگر ممنوع است.

ماده ۵۰ هيأت‌هاى اجرائى مکلف‌اند در انجام وظايف خود بى‌طرفى
کامل را رعايت نمايند و در صورت تخلف، فرماندار يا بخشدار موظف است
با رأى اکثريت اعضاى هيأت اجرائى نسبت به تعويض هر يک از معتمدين
هيأت اجرائى و در مواردى که انحلال هيأت اجرائى ضرورى باشد با تأييد

استاندار و هیأت نظارت استان اقدام نماید. تشکیل مجدد هیأت اجرائی با رعایت مقررات مندرج در این قانون انجام می‌گیرد و تصمیمات متخذه هیأت اجرائی منحل‌ه عنداللزوم وسیله هیأت اجرائی جدید قبل از انقضای مهلت قانونی رسیدگی به صلاحیت داوطلبان قابل تجدیدنظر خواهد بود. تبصره ۱- داوطلبان شرکت در انتخابات شوراهای اسلامی روستا و شهر که صلاحیت آنان در هیأت اجرائی رد شده است می‌توانند ظرف مدت ۴ روز از تاریخ اعلام اسامی نامزدهای انتخاباتی شکایت خود را به ترتیب داوطلبان شورای اسلامی روستا به هیأت نظارت شهرستان و داوطلبان شورای اسلامی شهر به هیأت نظارت استان تسلیم نمایند.

تبصره ۲- شاکیان می‌توانند شکایت خود را ظرف مهلت مقرر به هیأت اجرائی مربوط نیز تسلیم نمایند. هیأت اجرائی موظف است بلافاصله شکایات دریافتی را به هیأت نظارت ذیربط ارسال نماید.

تبصره ۳- هیأت نظارت موظف است ظرف مدت ۱۰ روز از تاریخ دریافت شکایات به آنها رسیدگی و نتیجه را به هیأت اجرائی مربوط اعلام نماید. نظر هیأت نظارت در این خصوص قطعی و لازم‌الاجراست.

تبصره ۴- هیأت اجرائی موظف است پس از وصول نظریه هیأت نظارت، اسامی آن تعداد از داوطلبانی را نیز که صلاحیت آنان مورد تأیید هیأت نظارت قرار گرفته است از طریق انتشار آگهی به اطلاع اهالی برساند.

ماده ۵۱ فرماندار یا بخشدار یا نمایندگان آنان مکلفاند فهرست اسامی نامزدهای تأیید شده انتخابات را ظرف ۲ روز از طریق انتشار آگهی به اطلاع اهالی حوزه‌ی انتخابیه برسانند.

ماده ۵۲ هیأت‌های اجرائی موظفاند از تاریخ اعلام نهائی صلاحیت داوطلبان تا دو روز پس از اعلام نتیجه‌ی اخذ رأی انتخابات شکایت واصله را بپذیرند و از تاریخ دریافت شکایت ظرف مدت پنج روز در جلسه‌ی مشترک

هیأت اجرایی و هیأت نظارت به آنها رسیدگی و اخذ تصمیم نمایند.

د - هیأت‌های نظارت و وظایف آنها

ماده ۵۳ کیفیت نظارت بر انتخابات شوراهای اسلامی کشور طبق مواد ۷۳ و ۷۴ قانون اصلاح قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری و انتخابات شوراهای مزبور مصوب ۱۳۶۵/۴/۲۹ خواهد بود.

ماده ۵۴ اعلام نتیجه اخذ رأی انتخابات شوراهای اسلامی روستا و بخش به عهده بخشدار و در انتخابات شوراهای اسلامی شهر به عهده فرماندار خواهد بود.

ماده ۵۵ تأیید صحت انتخابات شوراهای روستا و بخش با هیأت نظارت بخش و اعلام آن توسط بخشدار انجام می‌گیرد. در این خصوص چنانچه کسی شکایتی داشته باشد ظرف مدت دو روز به هیأت نظارت شهرستان ارسال و هیأت مذکور ظرف مدت ۱۵ روز نظر نهائی خود را اعلام خواهد نمود.

ماده ۵۶ تأیید صحت انتخابات شوراهای شهر با هیأت نظارت شهرستان است و اعلام آن توسط فرماندار انجام می‌گیرد. در این خصوص چنانچه کسی شکایت داشته باشد ظرف مدت دو روز به هیأت نظارت استان ارسال و هیأت مذکور ظرف مدت ۱۵ روز نظر نهائی خود را اعلام خواهد نمود.

ماده ۵۷ توقف یا ابطال انتخابات یک یا چند شعبه اخذ رأی در روستاها به پیشنهاد هیأت نظارت شهرستان و تأیید هیأت نظارت استان خواهد بود.

ماده ۵۸ در انتخابات شوراهای اسلامی شهر و شهرک توقف یا ابطال

انتخابات یک یا چند شعبه اخذ رأی که در سرنوشت انتخابات مؤثر باشد به پیشنهاد هیأت نظارت استان و تأیید هیأت مرکزی نظارت خواهد بود.

ماده ۵۹ اقدامات هیأت نظارت شهرستان و هیأت نظارت استان نافی اختیارات هیأت مرکزی نظارت نبوده و تصمیم هیأت مرکزی نظارت قطعی و لازم‌الاجرا است.

ماده ۶۰ جلسات هیأت مرکزی نظارت و هیأت نظارت شهرستان‌ها با حضور ۴ نفر از اعضا و جلسات هیأت‌های نظارت استان و بخش با حضور کلیه اعضا تشکیل و مصوبات آنان با رأی اکثریت اعضا معتبر خواهد بود. تبصره ۱- در صورت تساوی آرا در تصمیم‌گیری‌ها، تصمیمی که رئیس جلسه با آن موافقت دارد معتبر است.

تبصره ۲- اعضای هیأت‌های نظارت بخش و شهرستان و استان و ناظرین در شعب ثبت‌نام و اخذ رأی در انجام وظایف خود بی‌طرفی کامل را رعایت نمایند. در صورت تخلف، فرد متخلف توسط هیأت نظارت مافوق برکنار می‌شود و چنانچه اکثر اعضای هیأت نظارت بی‌طرفی کامل را رعایت نکنند هیأت متخلف توسط هیأت مرکزی نظارت منحل خواهد شد.

ماده ۶۱ هیأت مرکزی نظارت بر انتخابات شوراهای اسلامی، به طرق زیر نظارت خود را اعمال می‌نماید.

الف - گزارش‌های وزارت کشور و بازرسی‌های آن.

ب - اعزام بازرسان مستقل در صورت لزوم برای رسیدگی به شکایات مربوط به هیأت‌های اجرائی و مباشرین وزارت کشور.

ج - رسیدگی نهائی شکایات و پرونده‌ها و مدارک انتخابات.

د - تعیین ناظر در تمام هیأت‌های مربوط به انتخابات.

تبصره - هیأت‌های نظارت بر انتخابات شوراهای اسلامی می‌توانند از

کارمندان دولت در جهت نظارت بر انتخابات کمک بگیرند.

ماده ۶۲ هیأت‌های اجرائی موظف‌اند هیأت‌های نظارت مربوط را در جریان کلیه مراحل و امور انتخابات قرار دهند.

ماده ۶۳ در تمام مدتی که انتخابات برگزار می‌شود هیأت مرکزی نظارت در سراسر کشور و هیأت نظارت استان و شهرستان و هیأت‌های بخش در حوزه‌های انتخابیه خود بر کیفیت انتخابات نظارت کامل خواهند داشت و در هر مورد که سوء جریان یا تخلفی مشاهده کنند آن را به بخشداران و فرمانداران اعلام و آنان موظف‌اند بنا به نظر هیأت‌های مذکور طبق قانون انتخابات در رفع نواقص اقدام کنند و هیأت‌های نظارت استان‌ها مکلف‌اند مسائل مورد اختلاف را در همان استان حل نمایند و در صورتی که مقامات وزارت کشور نظرات آنان را لحاظ ننمایند مراتب را جهت رسیدگی نهائی به هیأت مرکزی نظارت گزارش خواهند کرد.

ماده ۶۴ وزارت کشور موظف است حداقل یک ماه قبل از صدور دستور شروع انتخابات در هر یک از حوزه‌های انتخابیه مراتب را به اطلاع و تأیید هیأت مرکزی نظارت برساند.

ماده ۶۵ هیأت‌های اجرائی موظف‌اند یک نسخه از صورت جلسه اقدامات خود را به ناظرین تسلیم نمایند. در هر مورد که وجود امضای هیأت‌های اجرائی در قانون انتخابات پیش‌بینی شده است امضای ناظرین نیز لازم است.

ماده ۶۶ وزارت کشور به منظور حسن انجام انتخابات می‌تواند مأمورینی جهت بازرسی و کنترل جریان انتخابات بطور ثابت یا سیار به حوزه‌های انتخابیه اعزام نماید.

ه - تخلفات

ماده ۶۷ ارتکاب هرگونه تقلب و تزویر در انتخابات و اعمال خلاف این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن از قبیل امور ذیل جرم محسوب می‌شود:

الف - خرید و فروش رأی.

ب - تقلب و تزویر در اوراق. تعرفه با برگ رأی یا صورت جلسات.

ج - تهدید یا تطمیع در امر انتخابات.

د - رأی دادن با شناسنامه جعلی.

ه - رأی دادن با شناسنامه دیگری.

و - رأی دادن بیش از یک بار.

ز - اخلاق در امر انتخابات

ح - کم و زیاد کردن آرا و یا تعرفه‌ها.

ط - تقلب در رأی‌گیری یا شمارش آراء.

ی - رأی گرفتن با شناسنامه کسی که حضور ندارد.

ک - توصیه به نوشتن اسم نامزد معین در ورقه از طرف اعضای شعبه اخذ رأی یا هر فرد دیگری در محل صندوق رأی.

ل - تغییر و تبدیل یا جعل و یا ربودن و یا معدوم نمودن اوراق و اسناد انتخاباتی از قبیل تعرفه و برگ رأی، صورت جلسات، تلکس‌ها، تلفنگرام‌ها و تلگراف‌ها.

م - باز کردن و یا شکستن قفل محل نگهداری و لاک و مهر صندوق‌های رأی بدون مجوز.

ن - جابه‌جائی، دخل و تصرف و یا معدوم نمودن اسناد انتخاباتی بدون مجوز قانونی.

س - دخالت در امر انتخابات با سند مجعول.

ع - ایجاد رعب و وحشت برای رأی‌دهندگان یا اعضای شعبه ثبت‌نام و

اخذ رأی با سلاح یا بدون سلاح در امر انتخابات.

ف - دخالت در امر انتخابات با سمت مجعول یا به هر نحو غیرقانونی.

ص - ممانعت از حضور نمایندگان نامزدها در شعب ثبت نام و اخذ رأی.

ق - عدم رعایت بی طرفی و جانبداری از نامزد انتخاباتی توسط مجریان انتخابات و اعضای هیأت های نظارت استان، شهرستان و بخش و ناظران شعب ثبت نام و اخذ رأی.

تبصره - چنانچه وقوع جرایم مندرج در ماه فوق موجب گردد تا جریان انتخابات در یک یا چند شعبه ثبت نام و اخذ رأی از مسیر قانونی خود خارج شود و در نتیجه انتخابات مؤثر باشد مراتب جهت اخذ تصمیم به هیأت نظارت استان اعلام می گردد.